

Memupuk perpaduan di Malaysia - Santun bahasa dalam kalangan murid pelbagai etnik dari aspek penggunaan kata ganti nama diri

Zulkifley Hamid¹, Naidatul Zamrizam Abu¹

¹Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia, 43600 Bangi, Selangor Darul Ehsan, Malaysia

Correspondence: Zulkifley Hamid (email: zulkify@ukm.my)

Abstrak

Kajian ini dijalankan untuk meneroka aspek penggunaan kata ganti nama diri dalam kalangan murid pelbagai etnik di sekolah kebangsaan. Walaupun kata ganti nama telah diajar secara formal di sekolah, namun masih terdapat masalah dalam penggunaan kata ganti nama dari perspektif kesantunan berbahasa. Penyelidik telah menjalankan kajian kes di Sekolah Kebangsaan Sri Tebrau, Johor Bahru, dan seramai 72 orang murid telah dipilih secara rawak sebagai responden. Skala Kesantunan Leech menjadi kerangka teori bagi kajian ini. Kaedah temu bual dan soal selidik berbentuk Tugas Penyempurnaan Wacana digunakan untuk memperoleh data. Data dianalisis menggunakan *SPSS for Windows* dari segi frekuensi dan ditentukan peratusannya. Hasil kajian mendapati bahawa murid-murid Melayu menggunakan pelbagai kata ganti nama dalam perbualan. Kata ganti nama 'aku – kau' dan 'saya – awak' paling kerap diguna oleh murid Melayu berbanding murid bukan Melayu yang lebih selesa menggunakan 'saya – kamu'. Masalah penggunaan kata ganti nama wujud dalam kalangan murid Melayu dan bukan Melayu dalam situasi berbeza. Murid Melayu kerap menggunakan kata ganti nama 'dia orang', 'kita orang' dan 'kau orang' dalam perbualan yang menjejaskan kualiti dalam penulisan sedangkan murid bukan Melayu menggunakan kata ganti nama yang betul iaitu 'mereka', 'kami' dan 'kamu semua'. Bagi murid bukan Melayu pula, masih ada lagi yang meng'kamu'kan atau meng'awak'kan guru mereka sewaktu berinteraksi walaupun telah mendapat pendidikan dalam aspek kata ganti nama di sekolah, walhal penggunaan kata gelaran 'cikgu' paling santun berbanding memanggil 'kamu' kepada guru. Hal ini bertepatan dengan Skala Kesantunan Leech yang menyatakan bahawa semakin jauh jarak sosial atau semakin tinggi jarak status, semakin santunlah ujaran yang perlu digunakan. Implikasi daripada kegagalan menggunakan kata ganti nama yang tepat boleh menggugat keharmonian dalam hubungan antara etnik. Justeru, pembelajaran kata ganti nama tidak harus dilihat sebagai penguasaan dalam aspek nahu sahaja, tetapi penegasan juga perlu diberikan dalam fungsi kata ganti nama sebagai ujaran beradab dalam kesantunan berbahasa.

Katakunci: etnik, kata ganti nama diri, kesantunan, perpaduan, santun bahasa, tugas penyempurnaan wacana

The making of Malaysian solidarity - Pronouns usage in courteous language among multi-ethnic pupils

Abstract

This study was conducted to explore the use of pronouns among pupils of various ethnic groups in Malaysia's national primary school. Although pronouns are formally taught in school there are still problems from the perspective of using pronouns as a courteous language. The researcher has conducted a case study in Sekolah Kebangsaan Sri Tebrau, Johor Bahru, and about 72 pupils were selected randomly. The politeness scale of Geoffrey Leech was used as a theoretical framework for this study. Interview methods and questionnaires on Discourse Completion Task were used to obtain the data. Data were analysed using the *SPSS for Windows* in terms of frequencies and percentages. The study found that Malay pupils used a variety of pronouns in conversation. The pronouns 'aku-kau' and 'saya-awak' were more frequently used by Malay pupils compared to

non-Malay pupils who were more comfortable using 'saya-kamu'. The problems in pronouns usage exists among the Malays and non-Malay pupils in different situations. Malay pupils often used the pronoun 'dia orang', 'kita orang' and 'kau orang' in a conversation and this could affect the quality of writing while non-Malay pupils used the correct pronouns of 'mereka', 'kami' and 'kamu semua'. For non-Malay pupils, some of them still used the pronoun 'kamu' or 'awak' in their conversation with teachers whereas the usage of the word 'teacher' was more polite than calling them 'kamu'. This coincides with the Leech Politeness Scale, stating that the farther in social distance or status distance, the more politeness utterance should be used. The wrong usage of proper pronouns can lead to implications in harmonious relations between ethnic groups. The fact is although learning pronouns should not be seen as a matter of grammar emphasis should be given to the pronouns function as part of courteous language.

Keywords: courteous language, discourse completion task, ethnicity, politeness, pronouns, solidarity

Pendahuluan

Slogan "Berbudi Bahasa Amalan Mulia" sering ditiupkan dalam agenda merencanakan penggunaan bahasa Melayu. Memandangkan bahasa mampu mencerminkan aspek sosial dalam masyarakat, maka penutur perlu menyesuaikan setiap kata yang digunakan dengan latar situasi dan konteks semasa berinteraksi. Pengetahuan terhadap budaya dalam proses interaksi juga penting bagi memungkinkan kelancaran interaksi, selain mengelak daripada berlakunya salah tafsir dalam proses interaksi tersebut. Amat Juhari Moain (1989) menghuraikan sistem sapaan dalam bahasa Melayu kepada tiga aspek utama iaitu kata ganti nama, kata rujukan hormat, kata gelaran atau pangkat. Kata ganti nama yang digunakan dengan betul dan sesuai memberi keselesaan kepada seseorang yang diajak berbicara.

Walaupun bentuk kata ganti nama diri kelihatan sederhana dan senang difahami, namun aspek penggunaannya boleh menjadi rumit dan kerap berlaku kesilapan akibat daripada penggunaan kata ganti nama diri yang salah atau kurang tepat. Hal ini pernah dibincangkan oleh Zaitul Azma Zainon Hamzah (2012). Beliau menyatakan kesantunan berbahasa dalam bahasa Melayu diukur melalui penggunaan kata ganti nama, kata panggilan, kata gelaran, rujukan hormat dan pemilihan perkataan yang tidak menyinggung perasaan seseorang ketika berkomunikasi. Oleh demikian, kegagalan individu dalam mempamerkan nilai sopan santun dalam berbahasa, sedikit banyak telah mendorong terjadinya perbuatan kata-mengata, pulau-memulau, fitnah-memfitnah yang seterusnya mengakibatkan kekerasan seperti bergaduh dan kes buli di sekolah-sekolah.

Permasalahan kajian

Asas kesantunan berbahasa adalah kepatuhan kepada sistem bahasa, yang meliputi aturan linguitik, sistem sosial, dan aspek pragmatik. Kajian tentang kata ganti nama dan kesantunan berbahasa telah banyak dijalankan oleh pengkaji terdahulu namun kajian tentang penggunaan kata ganti nama dalam kalangan murid pelbagai etnik di sekolah masih kurang dijalankan. Hal ini demikian kerana kajian terdahulu tentang kesantunan berbahasa memberi fokus kepada pola sapaan dan strategi kesantunan dalam kalangan remaja, mahasiswa di institusi pengajian tinggi dan juga golongan dewasa seperti kajian Normala Othman (2006), Noor Sham Sabtu (2009), Marlyna Maros (2010) dan Maslida Yusof (2011).

Kanak-kanak juga seperti orang dewasa perlu berinteraksi antara sama lain sebagai satu cara bersosialisasi. Melalui didikan di sekolah, kanak-kanak dibentuk agar berbudi bahasa dan saling menghormati antara satu sama lain. Kajian yang dijalankan oleh penyelidik bertujuan untuk mengenal pasti penggunaan kata ganti nama dalam kalangan kanak-kanak terutama yang melibatkan murid-murid di peringkat sekolah rendah. Kajian dalam bidang ini terutama yang melibatkan interaksi murid berbilang etnik masih kurang dijalankan. Penggunaan kata ganti nama yang betul mempamerkan kesantunan berbahasa dalam interaksi dengan rakan-rakan dan guru-guru di sekolah.

Metodologi

Kajian penggunaan kata ganti nama ini merupakan kajian kes yang dijalankan di Sekolah Kebangsaan Seri Tebrau, Johor Bahru. Seramai 72 orang murid Tahun 5 telah dipilih dengan nisbah 24 orang murid bagi setiap etnik. Bilangan murid lelaki dan perempuan pula diwakili oleh 12 orang lelaki dan 12 orang perempuan. Kawalan semasa menjawab soal selidik dan temu bual telah dikendalikan oleh penyelidik dengan bantuan guru-guru di sekolah tersebut. Penyelidik juga menjaga *rappo* dengan responden sepanjang tempoh kajian dijalankan di sekolah agar mudah mendapatkan data yang signifikan.

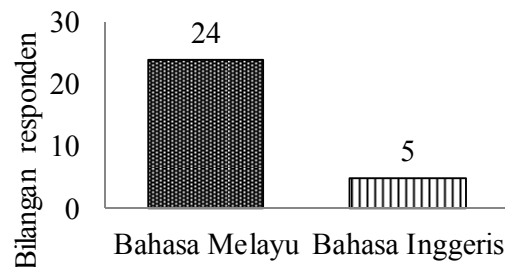
Penyelidik telah menggunakan kaedah temu bual dan soal selidik untuk mendapatkan data. Borang soal selidik dibahagikan kepada dua bahagian iaitu bahagian A dan B. Bahagian A terdiri daripada soalan demografi responden iaitu berkenaan dengan kelas, jantina, etnik dan pilihan penggunaan bahasa. Bahagian B pula, meneliti penggunaan kata ganti nama mengikut konteks. Dalam kajian ini, penyelidik telah menggunakan kaedah Tugas Penyempurnaan Wacana (TPW) yang mengandungi enam soalan situasi dan memerlukan responden menulis kata ganti nama yang sesuai. Situasi yang diwujudkan adalah berdasarkan jarak sosial dan jarak status.

Penyelidik menggunakan temu bual separa berstruktur yang bersifat fleksibel, dan keadaan ini membolehkan responden menyatakan apa-apa yang difikirkannya kepada penyelidik. Data yang diperoleh melalui Tugas Penyempurnaan Wacana pula dianalisis berdasarkan jumlah kata ganti nama yang diguna oleh responden. Penyelidik menggariskan kata ganti nama yang digunakan oleh responden. Kemudian, penyelidik mencatat kata ganti nama yang diguna bagi setiap situasi mengikut jenis kata ganti nama iaitu kata ganti nama pertama dan kedua. Penyelidik juga hanya memilih satu sahaja kata ganti nama jika terdapat pengulangan. Jumlah kata ganti nama yang diperoleh daripada 72 orang responden dikira dalam bentuk kekerapan dan peratusan. Data ini akan dipaparkan dalam bentuk jadual. Seterusnya, penyelidik akan menjalinkan hubungan antara data dengan teori yang dipilih untuk menjelaskan situasi yang berlaku.

Dapatan dan perbincangan

Bahasa yang kerap diguna

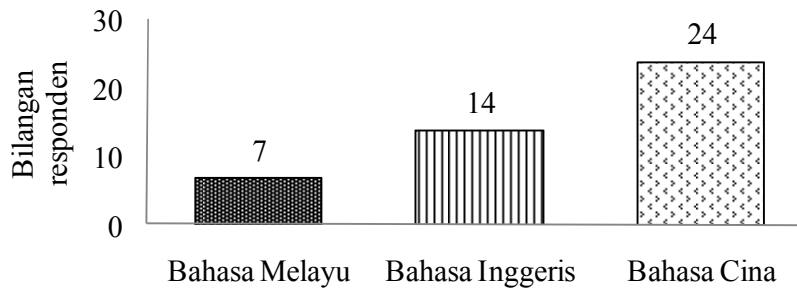
Penutur Melayu merupakan penutur natif yang menggunakan bahasa Melayu sebagai bahasa ibunda. Berdasarkan Rajah 1, didapati bahawa 100% responden daripada kalangan murid Melayu memilih bahasa Melayu sebagai bahasa yang kerap digunakan dalam interaksi. Hanya 20.8% daripada responden murid Melayu yang menyatakan mereka kerap menggunakan bahasa Inggeris.

Rajah 1. *Graf bar kekerapan penggunaan bahasa oleh Murid Melayu*

Bagi responden murid Cina pula, terdapat tiga jenis bahasa yang dipilih sebagai bahasa yang kerap diguna. Berdasarkan Rajah 2, didapati 100% murid Cina menyatakan mereka kerap

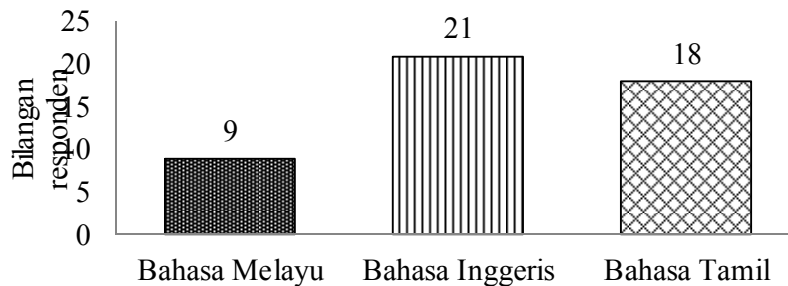
menggunakan bahasa Cina. 58.3% pula menunjukkan mereka kerap menggunakan bahasa Inggeris dan 29.2% memilih mereka kerap menggunakan bahasa Melayu.

Rajah 2. Graf bar kekerapan penggunaan bahasa oleh Murid Cina

Keadaan ini menunjukkan bahawa murid-murid Cina menguasai lebih daripada tiga bahasa. Walaupun murid-murid Cina ini bersekolah di sekolah kebangsaan, namun kekerapan penggunaan bahasa Melayu agak rendah jika dibandingkan dengan kekerapan penggunaan bahasa Cina dan bahasa Inggeris. Sungguhpun demikian, penguasaan dalam tiga bahasa ini memberi kelebihan kepada murid-murid Cina dalam berinteraksi dengan rakan-rakan daripada pelbagai etnik di sekolah.

Berdasarkan Rajah 3 pula, bagi responden murid India di sekolah kebangsaan, 87.5% memilih bahasa Inggeris sebagai bahasa yang kerap diguna dan 75% pula memilih mereka kerap menggunakan bahasa Tamil. Hanya 37.5% menyatakan mereka kerap menggunakan bahasa Melayu. Responden daripada kalangan murid India juga berupaya menggunakan tiga jenis bahasa iaitu bahasa Inggeris, bahasa Tamil dan bahasa Melayu, namun bahasa Inggeris menjadi bahasa yang lebih kerap diguna melebihi penggunaan bahasa Tamil yang merupakan bahasa ibunda bagi murid-murid India. Kekerapan penggunaan bahasa Melayu juga agak rendah jika dibandingkan kekerapan penggunaan bahasa Inggeris dan bahasa Tamil.

Rajah 3. Graf bar kekerapan penggunaan bahasa oleh Murid India

Dapatan demografi ini menunjukkan bahawa terdapat perbezaan bahasa yang kerap diguna oleh murid pelbagai etnik. Murid Melayu menyatakan mereka kerap menggunakan bahasa Melayu sementara murid Cina pula menunjukkan mereka kerap menggunakan bahasa Cina. Bagi murid India pula, bahasa Inggeris lebih kerap diguna berbanding bahasa ibunda mereka iaitu bahasa Tamil. Hakikatnya, bahasa Melayu tidak kerap digunakan oleh murid-murid bukan Melayu walaupun mereka bersekolah di sekolah kebangsaan.

Bentuk kata ganti nama

Analisis data temu bual bertujuan untuk mencapai objektif kajian yang pertama iaitu mengenal pasti bentuk kata ganti nama dalam interaksi murid di sekolah berdasarkan etnik dan gender. Berdasarkan temu bual bersemuka yang dijalankan bersama-sama dengan murid pelbagai etnik, data menunjukkan terdapat persamaan dan perbezaan dalam bentuk kata ganti nama yang digunakan. Berikut adalah

huraian dapatan kajian temu bual yang memberi fokus kepada bentuk kata ganti nama diri yang kerap digunakan dalam interaksi responden berdasarkan aspek etnik dan gender.

i. Etnik Melayu

Jadual 1 menunjukkan bahawa murid lelaki Melayu (MLM) menggunakan bentuk kata ganti nama 'aku – kau' dan 'saya – awak' dalam interaksi mereka. Kata ganti nama tunggal iaitu 'aku – kau' paling kerap digunakan berbanding 'saya – awak'. Biasanya kata ganti nama 'aku – kau' digunakan kepada rakan lelaki dan perempuan yang rapat. Kata ganti nama 'saya – awak' pula digunakan dalam interaksi dengan murid perempuan yang selesa menggunakan 'saya – awak'. Selain itu, bentuk kata ganti nama 'saya – awak' juga digunakan untuk kenalan yang tidak akrab.

Bagi kata ganti nama bentuk jamak pula, didapati murid lelaki Melayu kerap menggunakan kata ganti nama 'kita orang', 'kau orang' dan 'dia orang' berbanding kata ganti nama 'kami', 'kamu semua' dan 'mereka'. Penggunaan kata ganti nama ini digunakan dalam interaksi dengan rakan-rakan sama ada lelaki atau perempuan. Malah menjadi kebimbangan apabila kata ganti nama kolokial ini juga digunakan dalam interaksi dengan guru-guru di sekolah.

Jadual 1. Kata ganti nama yang diguna oleh murid lelaki Melayu

Kata Ganti Nama			Bentuk
Pertama	Kedua	Ketiga	
<i>aku</i>	<i>kau</i>	<i>dia</i>	Tunggal
<i>saya</i>	<i>awak</i>		
<i>kita orang</i>	<i>kau orang</i>	<i>dia orang</i>	Jamak

Jadual 2 pula menunjukkan bentuk kata ganti nama yang digunakan oleh murid perempuan Melayu (MPM). Terdapat persamaan dan perbezaan dalam bentuk kata ganti nama yang digunakan oleh murid lelaki dan perempuan Melayu. Persamaannya ialah murid perempuan Melayu menggunakan kata ganti nama 'aku – kau' dan 'saya – awak' dalam interaksi mereka. Biasanya kata ganti nama 'aku – kau' digunakan kepada rakan perempuan yang rapat sahaja. Kata ganti nama 'saya – awak' pula digunakan dalam interaksi dengan murid lelaki atau kenalan perempuan yang kurang akrab.

Berbeza dengan kata ganti nama yang digunakan oleh murid lelaki Melayu, kata ganti nama bentuk tunggal 'kita – awak' ada digunakan oleh murid perempuan Melayu dalam interaksi mereka. Walau bagaimanapun, bentuk kata ganti nama 'kita – awak' ini terhad dalam perbualan dengan rakan perempuan yang rapat sahaja. Perbezaan penggunaan 'aku – kau' atau 'kita – awak' dengan rakan perempuan yang rapat biasanya bergantung kepada lawan tutur. Jika lawan tutur lebih selesa menggunakan 'kita – awak' yang menunjukkan kesantunan berbanding 'aku – kau' yang bersifat kasar, maka penutur juga akan menggunakan kata ganti nama yang sama agar perbualan menjadi harmoni. Begitu juga halnya apabila murid-murid lelaki menggunakan kata ganti nama 'aku – kau' kepada murid perempuan, sebahagian daripada mereka membalas sapaan tersebut dengan menggunakan kata ganti nama yang sama iaitu 'aku – kau' juga.

Bagi bentuk jamak pula, kata ganti nama 'kita orang', 'kau orang' dan 'dia orang' kerap digunakan oleh murid perempuan Melayu berbanding kata ganti nama 'kami', 'kamu semua' dan 'mereka'. Kata ganti nama ini tidak diajar di sekolah tetapi merupakan bahasa kolokial yang sering digunakan oleh masyarakat Melayu.

Jadual 2. Kata ganti nama yang diguna oleh murid perempuan Melayu

Kata Ganti Nama			Bentuk
Pertama	Kedua	Ketiga	
<i>Aku</i>	<i>kau</i>		Tunggal
<i>Saya</i>	<i>awak</i>	<i>dia</i>	
<i>Kita</i>	<i>awak</i>		
<i>kita orang</i>	<i>kau orang</i>	<i>dia orang</i>	Jamak

ii. Etnik Cina dan India

Dapatan daripada temu bual menunjukkan bahawa bentuk kata ganti nama yang digunakan oleh responden murid Cina dan murid India mempunyai persamaan. Justeru, penyelidik menggabungkan bentuk kata ganti nama yang digunakan oleh responden murid Cina dan murid India sebagai bukan Melayu.

Jadual 3 menunjukkan bahawa murid lelaki Cina (MLC) dan murid lelaki India (MLI) biasanya menggunakan bentuk kata ganti nama ‘saya – kamu’ dalam interaksi mereka. Sungguhpun demikian, adakalanya mereka juga menggunakan kata ganti ‘saya – awak’ dan ‘aku – kau’ untuk membalas sapaan daripada murid-murid Melayu yang menggunakan kata ganti nama tersebut ketika berinteraksi dengan mereka. Namun, kata ganti nama tersebut bukan kata ganti nama pilihan murid lelaki bukan Melayu kerana kata ganti nama seperti ‘aku – kau’ dianggap kasar dan tidak mematuhi aturan tatabahasa.

Bagi bentuk jamak pula, murid lelaki bukan Melayu menggunakan kata ganti nama ‘kami’, ‘kamu semua’ dan ‘mereka’ dalam interaksi dengan rakan-rakan berbanding murid Melayu yang gemar menggunakan bentuk kata ganti nama ‘kita orang’, ‘kau orang’ dan ‘dia orang’.

Jadual 3. Kata ganti nama yang diguna oleh murid lelaki bukan Melayu

Kata Ganti Nama			Bentuk
Pertama	Kedua	Ketiga	
<i>saya</i>	<i>kamu</i>	<i>dia</i>	Tunggal
<i>kami</i>	<i>kamu semua</i>	<i>mereka</i>	Jamak

Jadual 4 pula menunjukkan bentuk kata ganti nama yang digunakan oleh murid perempuan Cina (MPC) dan murid perempuan India (MPI). Bentuk kata ganti nama ‘aku – kau’ atau ‘saya – awak’ tidak digunakan oleh mereka. Kata ganti nama ‘saya – kamu’ menjadi kata ganti nama yang paling biasa digunakan dalam interaksi mereka. Kata ganti nama tunggal ‘kita – awak’ tidak ada digunakan dalam interaksi murid perempuan bukan Melayu. Bagi bentuk jamak pula, kata ganti nama ‘kami’, ‘kamu semua’ dan ‘mereka’ digunakan dalam interaksi seperti yang digunakan oleh murid lelaki bukan Melayu. Mereka tidak menggunakan bentuk kata ganti nama ‘kita orang’, ‘kau orang’ dan ‘dia orang’ yang dianggap menyalahi aturan berbahasa dan tidak diajar di dalam sistem bahasa di sekolah.

Jadual 4. Kata ganti nama yang diguna oleh murid perempuan bukan Melayu

Kata Ganti Nama			Bentuk
Pertama	Kedua	Ketiga	
<i>saya</i>	<i>kamu</i>	<i>dia</i>	Tunggal
<i>kami</i>	<i>kamu semua</i>	<i>mereka</i>	Jamak

Secara keseluruhan, dapatan temu bual menunjukkan bahawa murid Melayu kerap menggunakan bentuk kata ganti nama ‘aku – kau’ dalam interaksi. Walaupun bentuk kata ganti nama ini agak kasar, namun bersifat mesra dan akrab. Bagi kebanyakan murid, sekolah merupakan rumah kedua bagi mereka dan rakan-rakan sekelas menjadi sahabat yang rapat dengan mereka. Oleh itu, hubungan

mesra dengan sahabat perlu dijaga dan penggunaan kata ganti nama 'aku – kau' menjadi kata sapaan yang memberi keselesaan dalam perbualan.

Bagi responden lelaki Melayu, kata ganti nama 'aku – kau' digunakan dalam interaksi dengan rakan lelaki tanpa mengira etnik sama ada etnik Melayu, Cina atau India. Namun, kata ganti nama ini akan berubah apabila berlaku interaksi melibatkan responden perempuan. Perubahan ini ada kaitannya untuk berlaku santun. Apabila berinteraksi dengan murid perempuan, biasanya kata ganti nama 'saya – awak' akan digunakan kerana murid perempuan tidak selesa menggunakan kata ganti nama 'aku – kau' kepada rakan lelaki kerana dianggap tidak sopan.

Bagi responden perempuan Melayu pula, mereka juga menggunakan kata ganti nama 'aku – kau' tetapi dalam interaksi dengan rakan perempuan yang rapat sahaja. Selain penggunaan kata ganti nama 'aku – kau', kata ganti nama 'kita – awak' juga digunakan dengan rakan yang rapat. Seperti yang telah dijelaskan, perbezaan antara penggunaan kedua-dua ganti nama ini bergantung kepada lawan tutur yang bersedia untuk menerima penggunaan kata ganti nama tersebut kerana kata ganti nama 'aku – kau' dianggap kasar walaupun penggunaannya dalam gender yang sama.

Kebanyakan ibu bapa Melayu menasihati anak-anak mereka agar tidak menggunakan kata ganti nama 'aku – kau' yang dianggap kasar dan tidak santun. Ibu bapa berasa bimbang jika anak-anak mereka dipandang sebagai tidak tahu adab atau biadab kerana menggunakan kata ganti nama yang kasar dalam perbualan. Sudah menjadi tradisi masyarakat Melayu untuk sentiasa menjaga tutur kata dan budi bahasa. Oleh itu, tanggungjawab ini terpikul di atas bahu ibu bapa untuk mendidik anak-anak mereka agar menjadi manusia yang tahu adab dan santun. Betapa pentingnya kanak-kanak diajar tentang nilai santun kerana ucapan dan tingkah laku mereka melambangkan kefahaman mereka tentang nilai santun yang diajar oleh keluarga dan diasuh di sekolah.

Kanak-kanak perlu dibentuk dan diperkukuh dengan budaya berbahasa santun kerana mereka merupakan generasi pewaris yang akan mencorak kehidupan pada masa hadapan. Apabila kanak-kanak dibiarkan membesar tanpa nilai santun, maka tidak mustahil bahasa santun itu akan menjadi pupus dan lahirlah generasi yang kasar serta kering daripada nilai-nilai etika dan agama. Murid yang menggunakan ungkapan bahasa yang kasar dan biadap seringkali menyebabkan berlakunya perselisihan dan perkelahian dalam kalangan mereka. Sebaliknya, murid yang terbiasa berbahasa santun mampu berperanan sebagai anggota masyarakat yang berhemah.

Bagi responden bukan Melayu sama ada responden murid Cina ataupun responden murid India, kata ganti nama yang digunakan adalah kata ganti nama yang bersifat hormat dan santun iaitu 'saya – kamu'. Kata ganti nama 'aku – kau' dan 'saya – awak' jarang digunakan dan hanya digunakan ketika membalas sapaan dari rakan-rakan murid Melayu. Responden bukan Melayu juga ada menggunakan kata ganti nama 'aku – kau' dengan rakan-rakan lelaki Melayu yang gemar menggunakan kata ganti nama tersebut. Selain itu kata ganti nama 'saya – awak' pula digunakan untuk berinteraksi dengan murid perempuan Melayu. Keadaan ini memperlihatkan pengaruh rakan-rakan dalam penggunaan kata ganti nama. Walaupun begitu, responden bukan Melayu juga sedar tentang kesantunan dalam penggunaan kata ganti nama kerana mereka tidak gemar menggunakan kata ganti nama 'aku – kau' yang dianggap tidak sesuai digunakan dan bersifat kasar.

Konsep kata ganti nama yang bersifat kasar tetapi mesra tentunya tidak difahami oleh responden bukan Melayu kerana sebagai penutur bukan natif, bahasa Melayu merupakan bahasa yang dipelajari di sekolah dan hanya dituturkan di sekolah. Malah kekerapan penggunaan bahasa Melayu dalam kalangan responden bukan Melayu juga agak rendah. Hanya kata ganti nama yang betul sahaja digunakan oleh responden bukan Melayu dalam semua situasi tanpa memikirkan aspek-aspek lain seperti hubungan kemesraan atau kelainan gender.

Melalui temu bual juga penyelidik mendapati tiada perbezaan kata ganti nama yang digunakan antara penutur dan pendengar jika berlainan etnik tetapi perbezaan hanya wujud jika penutur dan pendengar berlainan gender. Sebagai contoh, murid Melayu akan menggunakan 'aku – kau' dengan rakan-rakan lelaki tanpa mengira etnik. Begitu juga dengan murid lelaki bukan Melayu yang memilih menggunakan 'saya – kamu'. Namun, perbezaan kata ganti nama 'saya – awak' muncul apabila berinteraksi dengan gender yang berlainan. Situasi ini paling ketara dalam interaksi antara responden lelaki Melayu dan responden perempuan Melayu. Perubahan ini pastinya mempunyai kaitan dengan kesantunan dalam berbahasa.

Penggunaan kata ganti nama

Analisis data Tugas Penyempurnaan Wacana bertujuan untuk menjawab objektif kajian yang kedua iaitu menganalisis penggunaan kata ganti nama dalam interaksi murid di sekolah berdasarkan jarak sosial dan jarak status. Enam soalan situasi disediakan oleh penyelidik melibatkan jarak sosial dan jarak status/autoriti. Empat soalan situasi berdasarkan jarak sosial iaitu akrab dan tidak akrab. Dua soalan lagi melibatkan jarak status iaitu antara responden dengan guru. Analisis yang dijalankan oleh penyelidik adalah berdasarkan data kata ganti nama yang digunakan oleh responden dalam respon soal selidik.

Gender

Dapatan kajian menunjukkan bahawa terdapat persamaan dan perbezaan bentuk kata ganti nama yang digunakan mengikut gender bagi setiap etnik. Responden lelaki Melayu lebih selesa dan lebih kerap menggunakan kata ganti nama 'aku - kau' dalam perbualan. Adakalanya mereka juga menggunakan kata ganti nama 'saya - awak' tetapi terhad kepada interaksi dengan responden perempuan sahaja. Penggunaan kata ganti nama 'saya - awak' juga digunakan dalam interaksi dengan rakan sebaya yang tidak akrab.

Bagi responden perempuan Melayu pula, mereka menggunakan kata ganti nama 'aku - kau' dalam perbualan dengan rakan perempuan yang rapat. Mereka juga menggunakan kata ganti nama 'aku - kau' kepada murid lelaki yang kerap berinteraksi dengan mereka menggunakan kata ganti nama tersebut. Bagi kebanyakan murid perempuan Melayu, mereka lebih selesa menggunakan kata ganti nama 'saya - awak' apabila berinteraksi dengan murid lelaki. Wujud perasaan malu apabila menggunakan kata ganti nama 'aku - kau' dengan murid lelaki kerana berasa tidak santun menggunakan kata ganti nama tersebut.

Terdapat juga pola penggunaan kata ganti nama 'kita - awak' yang digunakan dengan rakan perempuan yang rapat dengan mereka. Kata ganti nama ini mewujudkan suasana kekitaan dan kemesraan dengan rakan-rakan. Penggunaan kata ganti nama yang berubah-ubah kadangkala berdasarkan respon kepada kata ganti nama yang digunakan oleh rakan-rakan yang terlibat dalam perbualan terutama mereka yang memulakan sapaan.

Bagi responden lelaki bukan Melayu pula, kata ganti nama 'saya - kamu' merupakan kata ganti nama yang kerap digunakan. Mereka juga ada menggunakan kata ganti nama 'aku - kau' terutama ketika berinteraksi dengan murid lelaki Melayu. Keadaan ini mungkin disebabkan faktor murid Melayu yang lebih ramai di sekolah kebangsaan telah mempengaruhi kata ganti nama yang digunakan oleh murid bukan Melayu. Walaupun begitu, murid lelaki bukan Melayu lebih suka berinteraksi dengan menggunakan kata ganti nama 'saya - kamu' sebagai kata ganti nama yang dianggap sesuai dan menunjukkan rasa hormat seperti yang terdapat di dalam buku teks bahasa Melayu.

Dapatan kajian penyelidik terhadap gender menunjukkan bahawa murid perempuan cenderung untuk memilih kata ganti nama yang lebih santun berbanding dengan murid lelaki. Responden perempuan Melayu menggunakan kata ganti nama 'saya', 'awak', 'kita' atau menyebut nama rakan yang diajak berbual agar kelihatan lebih mesra. Begitu juga dengan responden perempuan bukan Melayu, ada yang menggunakan kata ganti nama 'awak' sebagai cara berbudi bahasa dalam perbualan sementara responden lelaki bukan Melayu pula ada yang menggunakan kata ganti nama yang agak kasar iaitu 'aku - kau' dalam perbualan dengan rakan-rakan lelaki Melayu.

Sebagai analisis keseluruhan mengikut gender, penyelidik telah mengumpulkan jumlah frekuensi kata ganti nama yang diperoleh menggunakan soal selidik TPW. Berdasarkan Jadual 5, didapati bahawa murid lelaki lebih banyak menggunakan kata ganti nama 'aku' dan 'kau' berbanding murid perempuan dengan frekuensi sebanyak 30 berbanding 18. Kata ganti nama ini agak kasar tetapi bersifat akrab dan biasanya murid lelaki lebih gemar menggunakan kata ganti nama ini. Kata ganti nama 'kita' pula hanya digunakan oleh murid perempuan sahaja dan bilangan frekuensinya agak kecil iaitu 2. Kata ganti nama 'kita' menunjukkan perasaan kekitaan dengan rakan-rakan di samping mempamerkan nilai kesantunan dalam berbahasa.

Penggunaan kata ganti nama ‘kamu’ pula tidak menunjukkan perbezaan yang ketara antara jantina dari segi frekuensi. Walau bagaimanapun, kata ganti nama ‘saya’ dan ‘awak’ lebih banyak digunakan oleh murid perempuan dengan perbezaan frekuensi melebihi 8. Kata ganti nama ini lebih santun dan bersifat mesra serta digunakan untuk menunjukkan perasaan hormat dengan rakan-rakan.

Jadual 5. Frekuensi penggunaan kata ganti nama mengikut gender

Gender	Frekuensi					
	aku	saya	kita	kau	kamu	awak
Lelaki	30	186	0	30	96	28
Perempuan	18	196	2	18	100	36
Jumlah	48	382	2	48	196	64

Perempuan dianggap sebagai kelompok subordinat yang menuntut mereka supaya menggunakan bahasa yang lebih santun daripada bahasa yang digunakan oleh orang lelaki. Perbezaan dalam kesantunan berbahasa ini banyak dipengaruhi oleh norma masyarakat. Kajian yang dijalankan oleh Normala Othman (2006) juga menunjukkan bahawa memang terdapat perbezaan kata ganti nama yang digunakan mengikut gender. Kaum wanita lebih suka menggunakan kata ganti nama ‘I - you’ dengan rakan-rakan perempuan berbanding kaum lelaki yang selesa menggunakan ‘aku – kau’ dengan rakan-rakan lelaki. Hal ini demikian kerana wanita lebih gemar berlaku santun dalam perbualan dan tingkah laku. Hal yang sama juga telah dijelaskan dalam kajian Chusni Hadiati (2007). Beliau membuktikan bahawa perbualan antara lelaki dan perempuan mempunyai perbezaan yang jelas. Perbezaan ini adalah kerana kecenderungan perempuan untuk berperilaku santun terutama jika mereka bercakap dengan kaum lelaki. Kaum perempuan juga mempunyai peranan yang sangat penting sebagai orang yang menjaga nilai-nilai kesantunan dalam masyarakat hingga mereka dituntut untuk berperilaku lebih santun berbanding dengan lelaki.

Etnik

Responden Melayu yang merupakan penutur natif bahasa Melayu menggunakan kata ganti nama berdasarkan kebiasaan dan norma masyarakat Melayu yang berada dalam lingkungan mereka. Kesantunan berbahasa diwarisi dan diajar secara turun temurun melalui budi bahasa, budaya dan nilai-nilai hidup yang disampaikan sama ada secara langsung atau tidak langsung oleh ibu bapa atau orang yang lebih dewasa seperti datuk dan nenek. Malah, orang yang lebih dewasa juga akan menegur kesilapan dalam berbahasa atau tingkah laku yang dilakukan oleh kanak-kanak.

Dapatan kajian menunjukkan bahawa kata ganti nama ‘kamu’ tidak digunakan oleh responden Melayu dalam perbualan lisan. Takrifan penahu terdahulu tentang kata ganti nama ‘kamu’ agak berbeza kerana ada yang meletakkan kata ganti nama ‘kamu’ sebagai kasar dan sama fungsinya dengan kata ganti nama ‘engkau’ dan ‘awak’ namun ada juga yang mengelaskan kata ganti nama ‘kamu’ sebagai tanda hormat.

Menurut Raminah Hj. Sabirin (1993), kata ganti diri ‘kamu’ merupakan kata ganti diri yang lebih hormat; digunakan oleh orang yang mempunyai status atau kedudukan yang lebih tinggi kepada mereka yang lebih rendah kedudukannya seperti oleh majikan kepada pekerja, oleh guru kepada murid atau oleh pegawai kepada kakitangannya. Ini bermakna, walaupun kata ganti diri ‘kamu’ menunjukkan tanda hormat oleh penutur, tetapi kata ganti diri kamu tidak sesuai digunakan dalam interaksi dengan rakan sebaya kerana kata ganti diri ‘kamu’ hanya digunakan oleh orang yang lebih tinggi statusnya. Walau bagaimanapun, Raminah Hj. Sabran pula tidak membezakan kata ganti nama ‘awak’ dengan ‘kamu’ kerana ‘awak’ dan ‘kamu’ diberikan definisi yang sama fungsinya. Asmah Hj. Omar (2009) pula meletakkan kata ganti nama ‘kamu’ dan ‘awak’ sama fungsi dengan kata ganti nama ‘aku’ dan ‘kau’ yang merupakan bentuk kasar tetapi intim.

Berdasarkan dapatan kajian penyelidikan, responden Melayu tidak menggunakan kata ganti nama ‘kamu’ dalam interaksi sama ada dengan rakan lelaki atau rakan perempuan sebaliknya mereka menggunakan kata ganti nama ‘awak’ atau ‘kau’. Ini menunjukkan bahawa terdapat perbezaan antara

kata ganti ‘kamu’ dan ‘awak’ dalam perspektif responden Melayu. Melalui temu bual bersama responden Melayu, kata ganti nama ‘kamu’ biasanya digunakan oleh guru mereka di sekolah. Keadaan ini menunjukkan kata ganti nama ‘kamu’ mempunyai hubungan dengan status seseorang dan penggunaannya lebih sesuai digunakan oleh orang yang lebih tinggi statusnya.

Jika responden etnik Melayu lebih selesa menggunakan ‘aku – kau’ dan ‘saya – awak’, responden etnik Cina dan India pula lebih selesa menggunakan ‘saya – kamu’. Keadaan ini mungkin disebabkan pelajar bukan Melayu menggunakan bahasa Melayu mengikut standard berbahasa yang terkandung dalam buku teks bahasa Melayu. Justeru, penyelidik telah mengambil beberapa contoh ayat yang terkandung di dalam buku teks bahasa Melayu Tahun 5 terbitan Dewan Bahasa dan Pustaka (2007) sebagai rujukan dan perbincangan.

Zulkifley Hamid (2004), pernah membincangkan isu berkaitan dengan penguasaan bahasa Melayu dalam kalangan murid pelbagai etnik. Menurut beliau, faktor etnik merupakan unsur yang harus dipentingkan semasa kita merancang atau melaksanakan sesuatu program pendidikan bahasa. Perbezaan bangsa seringkali mewujudkan perbezaan bahasa. Bangsa yang berbeza mempunyai bahasa ibunda yang berbeza dan seringkali juga mempunyai bahasa kedua yang berbeza. Sebagai contoh orang Cina di Malaysia memilih salah satu dialek bahasa Cina sebagai bahasa pertama, dan bahasa Melayu atau bahasa Inggeris sebagai bahasa kedua. Hakikat ini juga yang berlaku dalam dapatan demografi yang menunjukkan bahawa kekerapan penggunaan bahasa Melayu dalam kalangan responden bukan Melayu agak rendah iaitu 29.2% bagi murid Cina dan 37.5% bagi murid India.

Sebagai analisis keseluruhan mengikut etnik, penyelidik telah mengumpulkan jumlah frekuensi kata ganti nama yang diperoleh menggunakan soal selidik TPW. Berdasarkan Jadual 6, didapati murid Melayu lebih banyak menggunakan kata ganti nama ‘aku’ dan ‘kau’ berbanding murid bukan Melayu. Data menunjukkan bahawa frekuensi penggunaan kata ganti nama ‘aku’ dan ‘kau’ oleh murid Melayu adalah sebanyak 38 sementara murid Cina dan India masing-masing hanya 6 dan 4 sahaja. Terdapat juga kata ganti nama ‘kita’ yang merujuk kepada penggunaan kata ganti nama mufrad dan hanya digunakan oleh murid Melayu sahaja dengan frekuensi sebanyak 2.

Jadual 6. Kekerapan penggunaan kata ganti nama mengikut etnik

Etnik	Frekuensi					
	aku	saya	kita	kau	kamu	awak
Melayu	38	104	2	38	0	58
Cina	6	138	0	6	98	3
India	4	140	0	4	98	3
Jumlah	48	382	2	48	196	64

Sesuatu yang paling ketara dalam analisis ini adalah penggunaan kata ganti nama ‘awak’ dan ‘kamu’. Didapati tiada penggunaan kata ganti nama ‘kamu’ dalam kalangan murid Melayu sebaliknya frekuensi yang tinggi ditunjukkan oleh murid bukan Melayu dalam penggunaan kata ganti nama ‘kamu’ iaitu sebanyak 98. Ini menunjukkan bahawa murid bukan Melayu lebih gemar menggunakan kata ganti nama ‘kamu’ berbanding kata ganti nama ‘awak’. Bagi murid Melayu pula, frekuensi kata ganti nama ‘awak’ adalah sebanyak 58 sedangkan murid bukan Melayu pula menunjukkan frekuensi yang rendah iaitu hanya setakat 3 sahaja. Situasi ini memperlihatkan perbezaan yang amat ketara dalam penggunaan kata ganti nama antara murid Melayu dan murid bukan Melayu walaupun mendapat pendidikan yang sama di dalam kelas.

Jarak sosial

Skala Kesantunan Leech (1983) tentang jarak sosial dapat digunakan dalam menjelaskan fenomena penggunaan kata ganti nama dalam masyarakat Melayu. Kata ganti nama ‘aku – kau’ dianggap kasar tetapi boleh digunakan untuk orang yang sebaya dan rapat dengan kita sebagai cara untuk menunjukkan kemesraan. Mungkin sesetengah orang akan keliru jika membuat tafsiran tentang

penggunaan kata ganti nama yang bersifat kasar tetapi mesra. Mengapa harus berlaku kasar dengan kawan yang rapat atau sebaya dengan kita? Seharusnya, kata ganti nama yang lebih santun digunakan untuk menunjukkan rasa hormat.

Situasi ini dapat diperjelaskan apabila kita melihat kepada hujahan Leech dalam skala jarak sosial yang dibincangkannya. Menurut beliau, semakin dekat jarak peringkat sosial antara kedua-duanya, akan menjadi semakin kurang santunlah perbualan itu. Demikianlah sebaliknya, semakin jauh jarak peringkat sosial antara penutur dengan pendengar, maka semakin santunlah ujaran yang perlu digunakan. Dengan perkataan lain, tingkat keakraban hubungan antara penutur dengan pendengar sangat menentukan peringkat kesantunan dalam ujaran atau ungkapan yang digunakan dalam sesebuah perbualan. Penggunaan kata ganti nama 'aku – kau' dalam kalangan responden Melayu bersesuaian dengan hujah Leech iaitu semakin dekat jarak peringkat sosial antara penutur dengan pendengar, maka semakin kurang santunlah ujaran yang digunakan dalam perbualan itu. Sementara itu, penggunaan kata ganti nama 'saya – awak' pula merujuk kepada hujah semakin jauh jarak peringkat sosial antara penutur dengan pendengar, maka semakin santunlah ujaran yang perlu digunakan. Kata ganti nama 'saya – awak' lebih santun berbanding kata ganti nama 'aku – kau'.

Jarak status

Jarak status juga telah diperkenalkan oleh Leech untuk menghuraikan tentang peranan status dalam mengungkapkan kesantunan. Semakin tinggi jarak status antara penutur dengan pendengar, maka semakin santunlah ujaran yang perlu digunakan dalam perbualan itu. Sebaliknya, semakin dekat jarak status antara kedua-duanya, maka semakin berkuranglah ujaran santun yang digunakan dalam perbualan tersebut. Orang yang mempunyai status lebih rendah seperti murid di sekolah perlu menggunakan ujaran yang santun kepada gurunya sebagai tanda hormat tetapi guru iaitu orang yang lebih tinggi statusnya mempunyai pilihan dalam penggunaan kata ganti nama. Guru boleh menggunakan kata ganti nama 'kamu' kepada muridnya tetapi murid tidak boleh menggunakan kata ganti nama 'kamu' kepada gurunya. Penggunaan perkataan 'kamu' atau 'awak' kepada guru mungkin juga disebabkan terjemahan langsung daripada bahasa Inggeris seperti dalam ayat:

- a. *Teacher, can I help you?*
- a.* Cikgu, boleh saya tolong awak/kamu?

Semestinya, kata ganti nama 'awak' atau 'kamu' tidak boleh menggantikan 'you' dalam konteks perbualan antara murid dan guru sebaliknya murid hanya wajar menggunakan kata panggilan 'cikgu'. Dapatan demografi menunjukkan responden bukan Melayu lebih kerap menggunakan bahasa Inggeris berbanding bahasa Melayu. Tidak mustahil jika faktor terjemahan mempengaruhi penggunaan kata ganti nama kedua 'awak' dan 'kamu' dalam perbualan dengan guru. Hal ini juga ada dijelaskan oleh Corder (1964) bahawa kesalahan penutur bahasa kedua seringkali berpunca daripada penukaran, pengalihan atau penghilangan sesuatu bahagian ujaran seperti bunyi, morfem, perkataan dan rangkai kata yang menyebabkan ayat yang dibentuk mengandungi kesalahan. Penggunaan kata ganti nama 'kamu' dan 'awak' merupakan kata ganti nama yang sopan dan hormat tetapi tidak boleh digunakan kepada orang yang lebih tinggi statusnya. Berdasarkan soal selidik TPW yang melibatkan jarak status bersama guru, seseorang murid tidak boleh menggunakan kata ganti nama 'kamu' dan 'awak' kepada guru mereka kerana kedudukan guru yang lebih tinggi statusnya dan lebih jauh jarak usianya berbanding dengan murid-murid di sekolah.

Sebagai kesimpulan, penyelidik menggunakan Jadual 7 untuk menjelaskan tentang kesilapan yang berlaku dalam penggunaan kata ganti nama mengikut jarak status. Seperti yang ditunjukkan dalam Jadual 7, bagi ciri-ciri penutur mempunyai status lebih rendah daripada pendengar, penutur berada di situasi rasmi atau penutur lebih muda daripada pendengar (ketiga-tiga bahagian tersebut pada jadual digelapkan), tidak ada kata ganti nama diri kedua iaitu 'kau', 'kamu' atau 'awak' yang boleh digunakan. Hanya kata ganti nama diri 'saya' sahaja yang dibenarkan. Begitu juga halnya dengan situasi penutur kurang akrab dengan pendengar. Pada situasi inilah orang-orang Melayu memperkenalkan kata panggilan dan kata gelaran sebagai menggantikan kata ganti nama kedua untuk

menunjukkan rasa hormat dan sifat merendahkan diri penutur kepada pendengar. Nilai merendahkan diri ini merupakan sebahagian daripada nilai santun dalam masyarakat Melayu.

Jadual 7. Rumusan penggunaan kata ganti nama diri berdasarkan ciri-ciri penutur

Ciri-ciri penutur	Kata ganti nama diri				
	aku	saya	kau	kamu	Awak
Penutur mempunyai status lebih tinggi daripada pendengar.	✓	✓	✓	✓	✓
Penutur mempunyai status lebih rendah daripada pendengar.	-	✓	-	-	-
Penutur mempunyai status yang sama dengan pendengar.	✓	✓	✓	✓	✓
Penutur akrab dengan pendengar.	✓	✓	✓	✓	✓
Penutur kurang akrab dengan pendengar.	-	✓	-	^✓	✓
Penutur berada di situasi rasmi.	-	✓	-	-	-
Penutur berada di situasi tidak rasmi.	✓	✓	✓	✓	✓
Penutur lebih tua daripada pendengar.	✓	✓	✓	✓	✓
Penutur lebih muda daripada pendengar.	-	✓	-	-	-
Kata ganti nama yang bersifat kasar.	✓	-	✓	-	-
Kata ganti nama yang bersifat santun.	-	✓	-	✓	✓

Catatan: ^ kurang manis menggunakan kata ganti nama 'kamu' kepada orang yang baru dikenali atau tidak akrab.

Berdasarkan Jadual 7, kata ganti nama 'kamu' yang digunakan oleh murid bukan Melayu terutama untuk rakan yang tidak akrab didapati kurang sesuai digunakan dalam perbualan. Perkataan 'awak' lebih sesuai dan lebih santun untuk menunjukkan rasa hormat tanpa membawa unsur status lebih tinggi daripada pendengar sewaktu berinteraksi. Hal-hal seperti inilah walaupun dianggap kecil tetapi boleh menimbulkan kemarahan jika rakan yang menjadi pendengar tidak dapat menerima kata ganti nama yang digunakan dalam sapaan. Dalam bahasa Melayu, empat ciri penutur inilah yang menimbulkan kerumitan disebabkan sikap tidak peka pengguna bahasa tentang hubungan yang tidak setara ini. Hal ini menjadi lebih rumit kerana dalam bahasa Melayu gejala ini berkait pula dengan penggunaan bentuk-bentuk gelaran.

Seringkali berlaku kesilapan kerana wujud kekeliruan dalam penggunaan kata ganti nama kedua kepada orang yang statusnya lebih tinggi atau lebih dewasa daripada pendengar. Oleh itu, penerangan yang jelas perlu disalurkan kepada masyarakat terutama murid-murid di sekolah dalam penggunaan kata ganti nama yang betul dan santun. Hanya kata panggilan atau kata gelaran sahaja yang boleh digunakan untuk orang yang lebih tinggi statusnya atau lebih dewasa daripada pendengar. Sebagai contoh, kata ganti nama 'kamu' dianggap mempunyai keistimewaan yang berbeza berbanding kata ganti nama 'kau' dan 'awak' kerana kata ganti nama 'kamu' dapat menunjukkan status. Menurut Raminah Hj. Sabran (1993), seseorang guru di sekolah boleh menggunakan kata ganti nama 'kamu' kepada muridnya tetapi murid tidak boleh menggunakan kata 'kamu' kepada gurunya. Jika seseorang guru menggunakan kata ganti nama 'awak' kepada muridnya, tujuannya berbuat demikian untuk mewujudkan suasana kemesraan. Oleh itu, bagi mengurangkan kekeliruan dalam penggunaan kata ganti nama dari aspek kesantunan berbahasa, murid bukan Melayu perlu diberi penerangan yang mencukupi dalam penggunaan kata ganti nama sebagai ciri kesantunan dalam berbahasa supaya matlamat untuk melahirkan masyarakat yang bersatu padu, saling bertoleransi dan harmoni dapat dicapai dan direalisasikan.

Kesimpulan

Kata ganti nama merupakan satu aspek kecil dalam bahasa Melayu namun begitu, penggunaannya mempunyai implikasi sosial yang besar dalam perhubungan antara ahli masyarakat, khususnya bagi masyarakat Malaysia yang mempunyai pelbagai etnik. Kefahaman yang lebih jelas perlu diberi kepada murid bukan Melayu yang masih keliru dengan penggunaan kata ganti nama kedua iaitu 'awak' dan 'kamu' yang melibatkan jarak status dengan guru. Walaupun terdapat perbezaan penggunaan kata ganti nama antara murid Melayu yang gemar menggunakan 'saya – awak' dan murid bukan Melayu yang selesa menggunakan 'saya – kamu', tetapi keadaan ini sebenarnya menunjukkan wujudnya nilai kesantunan berbahasa dalam kalangan murid pelbagai etnik di sekolah. Hakikatnya, kesantunan berbahasa melalui penggunaan kata ganti nama diri yang betul menjadi tali pengikat hubungan yang harmoni antara murid pelbagai etnik di sekolah.

Rujukan

- Amat Juhari Moain (1989) *Sistem panggilan dalam Bahasa Melayu: Suatu analisis sosiolinguistik*. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Asmah Hj. Omar (2009) *Nahu Melayu mutakhir*. Edisi Kelima. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Chusni Hadiati (2007) Tindak tutur dan implikatur percakapan tokoh wanita dan tokoh lelaki dalam filem the sound of music (Tesis Sarjana). Universiti Deponogoro, Semarang.
- Corder SP (1964) The significance of learner's errors. In: JC Richards (ed) *Error analysis: Perspectives on second language acquisition*, pp. 73-78. Longman, London.
- Leech G (1983) *The principles of pragmatics*. Longman, New York.
- Marlyna Maros, Aslinda John, Mohd Baharim Mydin (2010) Pola sapaan pelajar lelaki dan perempuan di sebuah institusi pengajian tinggi: Satu kajian sosiopragmatik. *GEMA online Journal of Language Studies* 10 (2), 77-96.
- Maslida Yusof, Marlyna Maros, Muhammad Fadzeli Jaafar (2011) Oops...maaf: Strategi kesopanan dan penebus kesalahan. *Jurnal Melayu* 8, 27-50.
- Noor Sham Sabtu (2009) Penggunaan bahasa bersusila oleh remaja salah laku: Satu kajian sikap berbahasa di kalangan pelajar sekolah menengah dalam Daerah Melaka Tengah (Tesis Sarjana). Pusat Bahasa Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Normala Othman (2006) Current trends in pronoun usage among Malay speakers. Kertas kerja seminar persidangan antarabangsa linguistik Austronesia kali ke-10. Anjuran Persatuan Linguistik Filifina. Palawan, 17-20 Januari.
- Raminah Hj. Sabran (1993) *Kecekapan berkomunikasi dalam Bahasa Malaysia*. Penerbitan Fajar Bakti, Petaling Jaya.
- Zaitul Azma Zainon Hamzah (2012) Kesantunan dan strategi berbahasa dalam konteks pendidikan. In: Marlyna Maros et al. (eds) *Kesantunan berbahasa*, pp. 63-81. Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur.
- Zulkifley Hamid (2004) Kebitaraan program pendidikan Bahasa Melayu: Faktor-faktor yang menyumbang. *Jurnal Melayu* 1, 101-113.